

в. Труд
21.12.2016 г., с. 14-15

Доц. д-р Бисер Петков, управител на НОИ: Доходността на държавните пенсии през последните години е 5-6%

Любен Лесидренски

- Г-н Петков, как можем накратко да определим Закона за бюджета на Държавното обществено осигуряване за 2017 г.?

- Има признаци за финансово стабилизиране на системата през следващата година. Те са очаквани и са резултат от проведената през 2015 г. параметрична пенсионна реформа. Продължава плавното повишаване на изискванията за пенсиониране - възраст, осигурителен стаж и съответно започва увеличение на осигурителната вноска за фонд „Пенсии“, като през 2017 г. е първата стъпка от заложените в законодателството два процентни пункта в посока нагоре. Признаците на стабилизиране се виждат от намаляването с около 320 млн. лв. на трансфера от държавния бюджет, с който ще се финансират разходите на Държавното обществено осигуряване (ДОО). Заложено е делът на финансиране от държавния бюджет да намалее до 45,5%, което е най-ниската стойност от 2008 г. насам. Знаете, че в последните години държавният бюджет участваше с над 50% във финансирането на ДОО.

- Какви са рисковете сметките да не излязат?

- Приходите и разходите в бюджета на ДОО са изчислени на база определени макроикономически и социалноикономически допускания. Ако икономиката се развива нормално, бюджетът на ДОО ще бъде изпълнен. Рисковете са основно в това дали може да се постигне заложеният темп на икономически растеж, на увеличаване на доходите, от които зависи основно приходната част на бюджета на ДОО.

- По време на дебатите в парламента личеше, че не ви беше комфортно в ситуация, изобилстваща от предложения за рязко увеличение на пенсии и обезщетения. Популизъм ли е 300 лева минимална пенсия и колко е опасен?

- Нормално е да има сблъсък на различни тези в парламента, докато се обсъжда проектобюджетът. Тази година наистина имаше по-радикални предложения, които, ако бяха приети, биха променили коренно рамката на бюджета, по-конкретно неговата разходна част, защото струват много пари. В дебата ясно пролича, че никой не е против идеята за увеличаване на пенсиите, въпросът е откъде ще дойдат парите и как това да стане в съответствие с осигурителните принципи на системата. Важно е при увеличението на пенсиите да се запази принципът на справедливост, да бъде направено по начин, който да мотивира хората, които се осигуряват в момента, да продължават да го правят, за да получат пенсия, която да е съответстваща на осигурителния им принос. Пенсионната система, не е система на социално подпомагане и в този смисъл драстичното увеличаване на размера на минималната пенсия не е най-добрата политика.

- Щеше ли 300 лева минимална пенсия да разклати системата на общественото осигуряване?

- Сериозно би я деформирало. Темата продължава да е актуална и аз се надявам, че ще се намери по-балансирано решение.

- Осигуровките се вдигат с 1 процентен пункт. Може ли тази по-висока тежест да изтласка в сивия сектор част от работниците и работодателите?

- Няма причина това да се случи, защото промяната е очаквана и с минимална стъпка. Социалните партньори взеха това решение през 2015 г, и то с консенсус, така че

работодателите би трябвало да са калкулирали вече този разход. Освен това допълнителната тежест от увеличението на осигурителната вноска за пенсия се разпределя между работодател и работник в процентно съотношение 56:44.

- Вярно ли е твърдението, че за да излезе пенсионната система на „плюс“, т.е. приходите да са повече от разходите, съотношението работник/пенсионер трябва да е 3:1, при положение че у нас се приближава до 1:1?

- За разходопокривните пенсионни системи безспорно това съотношение е базово. В зората на пенсионните системи от Бисмарков тип такава е било съотношението. Но в повечето съвременни икономики, при установилите се демографски тенденции, това съотношение може да се постигне много трудно. Процесите са еднопосочни - застаряване на населението, намаляване на раждаемостта и влошаване на параметрите за пенсионните системи.

Безспорно, че е важен т.нар. системен коефициент на зависимост, но финансовото състояние на разходопокривната пенсионна система зависи не само от броя на осигуряващите се и бенефициентите, но и от това какъв е размерът на осигуровките и доходите.

По отношение на текущото състояние в България - сега доходите на 77 пенсионери се финансират от 100 работещи българи и в следващите около 20 години очакваме това съотношение да не се влошава. В по-дългосрочен план, най-вече заради демографските проблеми, това съотношение ще се влошава и след 2060 г. броят на работещите и на пенсионерите ще се изравнява.

- Може ли осигурителната система с годините да стопи огромния дефицит и някога да излезе „на плюс“?

- При параметрите, които са заложили в текущото законодателство, отговорът е „не“. През май т.г. НОИ публикува последния актюерски доклад. Там прогнозата е до 2060 г. и в този период не се предвижда бездефицитно функциониране на системата. През следващите 15-20 години се наблюдава тенденция на подобряване, т.е. финансово стабилизиране в средносрочен период, но след това, ако не бъдат взети нови мерки, финансовото състояние на системата ще се влошава. Преминаване „на плюс“ е възможно само със значително увеличаване на размера на осигурителните вноски, което към момента е нереалистично и най-вече неприемливо и от обществото, и от работодателите.

- Колко трябва да бъде увеличена вноската, за да стане това?

- В актюерския доклад се изчислява всяка година колко е необходимият размер на осигурителната вноска, за да балансира приходите и разходите. При параметрите за 2016 г. осигурителната вноска за пенсия би трябвало да е с 20 процентни пункта по-висока.

- Може ли да се съкрати срокът от подаване на заявление за пенсия по стаж и възраст до решението на НОИ?

- Нормативният срок за отпускане на пенсия в действителен размер до 2011 г. беше 6 месеца. С промени в подзаконовата уредба през 2012 и 2013 г. този срок беше съкратен до 4 месеца. Технологично е невъзможно той да стане по-кратък от 45 дни, защото с толкова закъснява изчисляването на средномесечния осигурителен доход, на база на който се изчислява размерът на пенсията. Възможно е да се мисли за съкращаване на сроковете след 2019 г., когато в законодателството е предвидено отпадане на тригодишната база, което ще облекчи работата и на пенсионните органи.

- След като законът позволи на хората правото на избор за осигуряване за т.нар. втора пенсия в НОИ или в универсален пенсионен фонд (УПФ), темата избобилства с емоции и медийна активност най-вече от страна на частните пенсионни фондове. Критикуват НОИ, че не дава предсказуемост, ако човек избере да се осигурява само в ДОО и прехвърли парите си в института. Имат ли основание?

- Още от 2013 г., доста преди да бъде приета законната възможност за избор на хората, НОИ има разработена услуга за изчисляване на прогнозен размер на пенсията и тя се радва на значителен интерес. Много хора правят такава справка, като прогнозният размер на пенсията се изчислява не на базата на допускания, каквито има в калкулаторите на пенсионните дружества, а на реални данни от регистъра на осигурените лица. Те се зареждат автоматично с ПИК и ЕГН, базирани на всички данни при нас за осигурителния принос; единствено трябва да се въведе от лицето тригодишен период преди 1997 г. За хора, родени след 31 декември 1959 г., софтуерът може да изчисли колко ще им се намали пенсията заради осигуряване в УПФ. Така че, ако има такива критики, те са несъстоятелни, защото НОИ дава възможност всеки да си изчисли прогнозния размер на пенсията на база на факти. Разбира се, прогнозата ще е по-точна, ако сте по-близо до пенсиониране и по-неточна, ако сте по-млад, защото размерът ще зависи от това какво ви предстои като осигурително бъдеще.

- Каква е към момента доходността на пенсиите от ДОО?

- Това е интересен въпрос. Обикновено хората смятат, че има доходност само там, където се инвестират средства. В НОИ средства не се инвестират, защото веднага щом постъпят, те се насочват към изплащане на пенсиите и в този смисъл няма инвестиране в активи, които да носят печалба. Това е разликата между разходопокривната и капиталовата система. Но правата, които хората натрупват в ДОО през осигурителния период, се осъвременяват. Ако вие днес внасяте осигурителна вноска върху 1000 лева и на вас и работодателя ви това струва 17,8%, или 178 лева, когато дойде време да се пенсионира, тези права, тези осигурителни вноски ще се валоризират, т.е. вашите права, веднъж придобити, след това се осъвременяват към момента на упражняването им. И ако говорим за доходност по отношение на правата в разходопокривната пенсионна система, доходността е ръстът на средния осигурителен доход, т.е. правата всяка година се увеличават с ръста на този показател, който през последните години е в порядъка на 5-6%.

- През годината НОИ реализира няколко електронни услуги, които улесняват както хората, така и работата на вашите експерти. Какво ново ще предложите в тази посока през 2017 г.?

- Вече работят и електронни регистри на болничните. Планираме в средата на годината да предложим нова услуга за подаване на заявление за парично обезщетение за безработица по електронен път.